

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ
ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСАХ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

**ІV-ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

16-17 листопада 2023 року

ВІННИЦЯ 2024

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

**Голова Вченої ради ЗВО, доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова
Петрушенко Вікторія Вікторівна**

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

**Професор ЗВО кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор,
академік НАН ВО України
Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Харьковченко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач ЗВО кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент ЗВО кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Мельник Віктор Мирославович, кандидат політичних, наук науковий співробітник філософського факультету, асистент ЗВО кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах. Матеріали доповідей та виступів IV всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 16-17 листопада 2023 року. Вінниця : ТВОРИ, 2024. – 204 с.

ISBN 978-617-95332-6-6

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників IV всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах**», яка відбулась у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 16-17 листопада 2023 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та всім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори конференції та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова протокол № 7 від 28.12. 2023 р.

УДК: 1(091):004.83

ISBN 978-617-95332-6-6

Лациба В.П.
к. істор. н., доцент,
доцент ЗВО кафедри філософії та суспільних наук
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

УКРАЇНСЬКИЙ «КОД» ВИЖИВАННЯ. ДО 90-Ї РІЧНИЦІ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РР. В УКРАЇНІ

Україна пам'ятає – світ визнає! Ця формула стала лейтмотивом осягнення історії Голодомору-геноциду 1932-1933 років в Україні. Він став досить складним уроком і не до кінця усвідомленим застереженням для цивілізованого світу. Особливо, коли влада використовує їжу як зброю, голод як терор, свободу слова як привід для репресій.

Радянський тоталітарний режим особливо підступно та жорстоко використовував репресивні заходи проти українців, у яких вбачав загрозу для формування комуністичної імперії. Одночасно зі штучним голодом, спрямованим проти селянства, масштабні репресії були розгорнуті й проти української інтелігенції, розпочались переслідування українського культурного, мистецького, наукового середовища.

Наслідки комуністичного експерименту в Україні виявилися жахливими – мільйони жертв від голоду за кілька років [1]. Документально [2] і в судовому порядку [3] доведено, що політика більшовицької диктатури в Україні носила геноцидний характер, метою якої було придушення національно-визвольного руху і недопущення побудови й утвердження незалежної української держави.

Шлях до правди про Голодомор-геноцид і відчуття справедливості був тривалим і надто складним, особливо для тих, хто зумів пережити те страшне лихо. Ось чому сьогодні, у 90-і роковини Голодомору-геноциду 1932-1933 років, надзвичайно важливо зрозуміти як українці переживали страшну трагедію, що давало їм сили осягнути її глибину та перекласти травматичний досвід із мови емоцій на мову розуму аби запобігти деструктивному впливу спогадів на психіку, раціонально сприйняти ті загрозові життєві обставини, соціальні взаємодії, усвідомити злочинні дії влади, реакції та поведінку мільйонів жертв.

Саме спогади, щоденники, артефакти тієї епохи дають нам можливість зрозуміти – що відбувається з людьми, як реагує їх організм на фізичні та психоемоційні виклики, які фізіологічні стратегії допомагають вижити.

Подібні до українського Голодомору-геноциду соціальні катаклізми спонукали вчених до їх аналізу та пошуку шляхів подолання. У пошуку стратегій виживання суттєву роль відіграли еволюційні процеси та

практики дикої природи. Їх симбіоз із фізіологічними стратегіями людини сформували філогенетичну ієрархію [4].

Перша стратегія (еволюційно нова) – це система соціальної взаємодії, яка забезпечує соціальну комунікацію. Вона діє, коли людина контролює ситуацію і адекватно реагує на стресові ситуації і приймає оптимальні рішення. Це дає можливість досягти балансу соціальних, психоемоційних та фізіологічних реакцій людського організму. Відбувається гнучкість і варіативність соціальної поведінки в умовах небезпеки, що забезпечує позитивний ефект захисних стратегій.

На другому рівні фізіологічних стратегій відбувається мобілізація усіх сил організму, викид гормонів адреналіну-епінефрину, що у тривалій перспективі призводить до вироблення кортизолу. Таким чином, під дією даних гормонів активізуються функції організму, які безпосередньо впливають на виживання, відбувається метаболічна активність, обмін речовин, серцевий ритм, дихання. Травна система сповільнюється, увага переключається на подолання страху, небезпеки. Мобілізаційні поведінкові стратегії можуть швидко змінюватись та адаптуватись до нових умов.

Третя, іммобілізаційна стратегія є порубіжною – між життям і смертю. Людина ніби переходить у ритм примітивних організмів – рептилій. Відбувається завмирання – заціпеніння: зменшується серцевий ритм, активізується травлення, уповільнюється дихання. Включаються рефлекси і інстинкти захисту і виживання, економляться ресурси організму. Для ссавців (до яких належать і люди) – це досить ефективна стратегія у короткій перспективі. У довгій перспективі (від місяця і більше), якщо порятунок не приходить – настають незворотні наслідки для здоров'я людини або смерть. У стані заціпеніння свідомість вимикається, соціальні правила, моральні цінності, здоровий глузд втрачають сенс.

Коли маєш справу з численними документами, свідченнями, артефактами, що розкривають трагедію Голодомору-геноциду 1932-1933 рр., починаєш усвідомлювати, що українці, пройшовши важке випробування голодом і репресіями, сформували свій «генетичний код виживання» впродовж жорстокої боротьби з московською імперією. Історія України доводить, що українці й гуртом, і поодинокі здатні долати екзистенційні виклики, а саме давати раду своїм ментальним травмам і відчайдушно боротися проти неоімперських цілей і амбіцій путінського режиму. Інакше, в умовах новітньої повномасштабної жорстокої рашистської агресії, українська держава й українська нація ймовірно не витримали б. Новітня російська агресія проти України лише зайвий раз доводить – не усвідомлене до кінця і не покаране належним чином зло повертається ще більш страшними наслідками. Свідченням цього є болісна та невротична реакція російського керівництва на прагнення українців рішуче подолати постколоніальне минуле. Нав'язливе заперечення

існування України як незалежної, соборної, визнаної у світі держави, шовіністичне прагнення втягнути українців у зону «руського міра» і надалі тримати в ментальному поневоленні.

В арсеналі російської політики знову з'явилися агресивні інструменти: зерновий шантаж і загроза голоду у країнах Азії і Африки, руйнування інфраструктури життєзабезпечення, провокування екологічних катастроф – це ніщо інше як геноцидне намагання знищити українців та завдати непоправної шкоди іншим народам.

Але всі ці спроби рашистів зазнають не лише гносеологічної поразки, але й розбиваються об героїчний спротив українського народу.

Література:

1. За офіційними даними кількість жертв від Голодомору-геноциду 1932-1933 рр. становить від 3,5 млн. до 4,5 млн. людей, включно з ненародженими дітьми. Дані Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. Птухи НАН України.

2. Див.: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 2008 – 1000 с.; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Вінницька область. – Вінниця. – ДП «ДФК», – 2008 – 1105 с.; Голод та голодомор на Поділлі. 1920-1940 рр. Збірник документів та матеріалів. – Вінниця: ДП «ДФК», 2007. – 704 с.

3. Рішення Апеляційного суду м. Києва 13 січня 2010 р. про організацію керівництвом радянського тоталітарного режиму на території УРСР в 1932-1933 роках геноциду голодом проти українського народу. 21 січня 2010 рішення суду набуло чинності.

4. Стівен Порджес. Полівагальна теорія. (Мова рос.) – Вид-во «МультиМетод», – 2020. – 464 с.

Макаров З.Ю.,

к. філос. н.

старший викладач кафедри історії України та філософії

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

ІСТОРИЧНІ СЦЕНАРІЇ ВІДНОШЕННЯ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Здавна людство розуміло природу як універсального конкурента за життєвий простір, що породжувало мету й різноманітні засоби емансипації від тиску природних умов. Починаючи з часів неоліту, з'являлись